

POSTANOWIENIE

24 listopada 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 24 listopada 2025 r. w Warszawie

na skutek skargi kasacyjnej T.B.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu

z 9 września 2019 r., II Ca 459/19,

w sprawie z wniosku C.B.

z udziałem T.B. i D.B.

o podział majątku wspólnego i dział spadku,

1. Stwierdza, że w związku z upływem okresu, na który wyznaczono SSN B. Bieńka do orzekania w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego bez jego zgody, skład tego Sądu wyznaczony do rozpoznania niniejszej sprawy nie jest prawidłowy z uwagi na niezgodność art. 35 § 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r. poz. 154 ze zm.) – w zakresie wyznaczenia sędziego do orzekania w innej izbie bez jego zgody – z art. 178 ust. 1 w związku z art. 180 ust. 2 oraz art. 2 Konstytucji RP a także art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.).

2. Przedstawia akta sprawy Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby Cywilnej Sądu Najwyższego celem

wystąpienia do Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego z wnioskiem o wyznaczenie SSN B. Bieńka do rozpoznania sprawy II CSKP 496/22 za jego zgodą.

Bohdan Bieniek Karol Weitz Roman Trzaskowski

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 24 listopada 2025 r. Sąd Najwyższy stwierdził, że w związku z upływem okresu, na który wyznaczono SSN Bohdana Bieńka do orzekania w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego, skład tego Sądu wyznaczony do rozpoznania niniejszej sprawy jest nieprawidłowy (pkt 1) z uwagi na niezgodność art. 35 § 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r. poz. 154 ze zm.) – w zakresie wyznaczenie sędziego do orzekania w innej izbie bez jego zgody – z art. 178 ust. 1 w związku z art. 180 ust. 2 oraz art. 2 Konstytucji RP a także art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.) oraz przedstawił akta sprawy Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby Cywilnej Sądu Najwyższego celem wystąpienia do Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego z wnioskiem o wyznaczenie SSN Bohdana Bieńkaa do rozpoznania sprawy II CSKP 496/22 za jego zgodą (pkt 2).

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

1. Podejmując rozstrzygnięcie zawarte w sentencji postanowienia, Sąd Najwyższy w obecnym składzie kierował się oceną konstytucyjności art. 35 § 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2024 r. poz. 622, dalej uSN), na podstawie którego to przepisu oraz na mocy zarządzenia nr 25/2023 Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego (PPSN) z 15 lutego 2023 r. SSN Bohdan Bieniek, orzekający w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (IPIUS), został wyznaczony do orzekania w Izbie

Cywilnej Sądu Najwyższego (ICSN) na czas określony od 1 kwietnia 2023 r. do 30 czerwca 2023 r. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu „Sędzia może być wyznaczony przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego do udziału w rozpoznaniu określonej sprawy w innej izbie oraz, za zgodą sędziego, do orzekania na czas określony w innej izbie. Wyznaczenie sędziego do orzekania w innej izbie, bez jego zgody, może nastąpić na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy w roku. Po upływie okresu wyznaczenia sędziego do orzekania w innej izbie, sędzia podejmuje czynności w sprawach przydzielonych mu w tej izbie do ich zakończenia”.

2. Art. 35 § 3 uSN zawiera normy prawne dotyczące różnych sytuacji. Przepis ten reguluje: 1) wyznaczenie sędziego do udziału w rozpoznaniu określonej sprawy w innej izbie; 2) wyznaczenie sędziego do orzekania na czas określony w innej izbie za zgodą sędziego; 3) wyznaczenie sędziego do orzekania w innej izbie bez jego zgody na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy w roku; 4) obowiązek podejmowania czynności w sprawach przydzielonych mu w innej izbie do orzekania po upływie okresu wyznaczenia. Na podstawie tego przepisu sędzia może zostać wyznaczony do orzekania w innej izbie Sądu Najwyższego w jednej sprawie (jako członek składu orzekającego wspierający sędziego sprawozdawcę albo jako sędzia sprawozdawca) albo do rozpoznania nieokreślonej liczby spraw przydzielonych mu w okresie wyznaczenia do orzekania na czas określony (zarówno za zgodą, jak i bez zgody). Przepis nie określa żadnych przesłanek wyznaczenia do orzekania w innej izbie ani warunków, na jakich to orzekanie ma się odbywać, jak i warunków wykonywania dotychczasowych obowiązków w izbie macierzystej w okresie wyznaczenia. Regulacji takich nie zawierają ani inne przepisy uSN ani przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2022 r. - Regulamin Sądu Najwyższego (jednolity tekst: Dz. U. z 2024 r., poz. 806, Regulamin SN). Co więcej, zarówno przepisy uSN jak i Regulaminu SN nie zawierają unormowania określającego podstawę prawną dla przydzielenia sędziemu spraw w innej Izbie Sądu Najwyższego w okresie wyznaczenia.

3. Dokonując analizy tego przepisu oraz biorąc pod uwagę, że SSN Bohdan Bieniek nie wyraził przed wydaniem przez PPSN zarządzenia nr 25/2023 zgody na orzekanie w ICSN przez czas oznaczony a PPSN nie występował o wyrażenia takiej zgody po upływie okresu wyznaczenia samodzielnie ani w reakcji na postanowienia Sądu Najwyższego z 14 października 2025 r. w sprawach II CSKP 567/22, II CSKP 615/22, II CSKP 619/22, II CSKP 1588/22, II CSKP 654/22, II CSKP 631/22, II CSKP 636/22, Sąd Najwyższy w obecnym składzie uznał, że art. 35 § 3 uSN w zakresie w którym upoważnia PPSN - bez jakichkolwiek przesłanek i warunków - do wyznaczenia sędziego Sądu Najwyższego do orzekania w innej izbie bez jego zgody na czas określony oraz nakłada na sędziego obowiązek podejmowania czynności w sprawach mu przydzielonych po upływie okresu wyznaczenia, jest sprzeczny z art. 178 ust. 1 w związku z art. 180 ust. 2 i art. 2 Konstytucji RP oraz art. 45 ust. 1 i art. 6 ust. 1 EKPCz.
4. Oceny konstytucyjności art. 35 § 3 uSN dokonano w niniejszej sprawie, kierując się zapatrywaniami wyrażonymi m.in. w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 17 listopada 2022 r., III PZP 2/21 oraz w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22. Uwzględniono również, że wyrok TSUE z 1 sierpnia 2025 r. w sprawach połączonych C-422/23, C-455/23, C-459/23, C-486/23, C-493/23, *Daka* (EU:C:2025:592) dotyczył jedynie wpływu zastosowania art. 35 § 3 uSN przez dr hab. Małgorzatę Manowską działającą w charakterze Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, mimo powołania na stanowisko sędziowskie w Sądzie Najwyższym z rażącym naruszeniem prawa krajowego, na status ukształtowanego w wyniku zarządzenia PPSN nr 23/2023 składu Sądu Najwyższego jako sądu spełniającego wymagania określone w art. 19 ust. 1 akapit 2 TUE oraz art. 47 KPP.
5. Zgodnie z art. 25 § 1 uSN sędzia obejmuje stanowisko w konkretnej izbie Sądu Najwyższego. Izba ta zostaje wskazana już na etapie udziału w procedurze konkursowej. Także uchwała KRS zawiera wniosek do Prezydenta RP o powołania danej osoby na stanowisko sędziego Sądu

Najwyższego w konkretnej izbie tego Sądu. Jest to uzasadnione specyfiką Sądu Najwyższego jako organu sprawującego nadzór nad działalnością orzeczniczą sądów powszechnych według podziału przedmiotowego. Zakłada to specjalizację sędziów orzekających w Sądzie Najwyższym w określonych dziedzinach prawa, gdyż w przeciwnym razie nie jest możliwe sprawne i skuteczne wykonywanie zadań Sądu Najwyższego określonych w art. 183 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 1 pkt 1 uSN. Dlatego art. 35 § 2 uSN pozwala na przeniesienie sędziego do innej izby przez PPSN tylko za jego zgodą. Pamiętać przy tym należy, że wzajemna relacja między izbami Sądu Najwyższego, chociaż wchodzi one w skład tego samego, jednego Sądu Najwyższego, jest relacją analogiczną do tej, która istnieje między dwoma różnymi sądami. Świadczy o tym dobitnie utrwalona praktyka przekazywania spraw między izbami Sądu Najwyższego na mocy postanowienia tego Sądu w razie stwierdzenia przez skład orzekający, że sprawa należy do właściwości innej izby Sądu Najwyższego niż izba, do której sprawa trafiła. Postanowienie takie zapada przy zastosowaniu art. 200 § 2 k.p.c. i jako orzeczenie Sądu Najwyższego jest wiążące dla organów tego Sądu (w tym PPSN), eliminując przewidziany w art. 28 uSN sposób postępowania przewidziany na wypadek sporu kompetencyjnego między Prezesami Sądu Najwyższego co do właściwości Izb tego Sądu do załatwienia danej sprawy. Trzeba brać również pod uwagę fakt, że Prezesi Sądu Najwyższego kierującym pracami jego poszczególnych Izb, są odpowiednikami - na gruncie uSN - prezesów odrębnych sądów, czego potwierdzeniem jest nie tylko ustawowy zakres ich kompetencji ale także stosowanie m.in. w stosunku do nich – w kwestiach nieuregulowanych w uSN - z mocy art. 10 § 1 uSN Przepisów ustawy z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 334 ze zm.), co obejmuje w szczególności art. 22b § 2 zdanie trzecie tej ustawy.

6. W rezultacie sędziowie poszczególnych Izb Sądu Najwyższego objęci są gwarancjami ochronnymi przewidzianymi w art. 180 Konstytucji RP. Zdaniem Sądu Najwyższego w obecnym składzie, wyznaczenie sędziego

do orzekania na czas określony w innej izbie Sądu Najwyższego bez jego zgody prowadzi do naruszenia zasady niezawisłości sędziów (art. 178 ust. 1 Konstytucji RP), zasady nieprzenoszalności sędziów (art. 180 ust. 2 Konstytucji RP) oraz godności urzędu w zakresie warunków pracy (art. 178 ust. 2 Konstytucji RP). Na ryzyko takie wskazano w uzasadnieniu postanowienia WSA w Warszawie z 23 lutego 2023 r., VI SA/Wa 8158/22, LEX nr 3520117 oraz w postanowieniu NSA z 5 czerwca 2024 r., II GZ 134/23, LEX nr 3743895 oddalającym zażalenie Prezydenta RP od powołanego wyżej postanowienie WSA w Warszawie).

7. Wyznaczenie takie skutkuje zmianą zakresu obowiązków sędziego Sądu Najwyższego. O ile za dopuszczalne można uznać wyznaczenie – za zgodą sędziego - do orzekania w konkretnej sprawie, ewentualnie także wyznaczenie do orzekania w konkretnej sprawie bez zgody sędziego, jeżeli sprawa ta mieści się w zakresie jego specjalizacji zawodowej z uwagi na związki z materią należącą do właściwości Izby w której objął stanowisko (z zastrzeżeniem, że jak wskazano powyżej uSN oraz Regulamin SN nie zawierają podstawy prawnej do przydzielenia takiemu sędziemu sprawy do rozpoznania w charakterze sprawozdawcy), o tyle zmiana zakresu obowiązków polegająca na wyznaczeniu do rozpoznania spraw o przedmiocie, który do tej materii nie należy, narusza stabilność zawodową sędziego Sądu Najwyższego i nie pozwala wykorzystać jego wiedzy i kompetencji w sposób służący dobru wymiaru sprawiedliwości i zapewnieniu stronom prawa do sądu w ujęciu merytorycznym.
8. Ponadto, zgodnie z art. 180 ust. 2 Konstytucji RP, przeniesienie sędziego na inne stanowisko jest możliwe tylko w przypadkach określonych w ustawie. Tymczasem art. 35 § 3 uSN normuje jedynie kompetencję PPSN do wyznaczenia sędziego do orzekania w innej Izbie Sądu Najwyższego ale nie określa żadnych warunków ani przesłanek skorzystania z niej. Regulacja wynikająca z art. 35 § 3 uSN może prowadzić do wielokrotnego wyznaczenia tego samego sędziego Sądu Najwyższego do rozpatrywania szeregu spraw w innej izbie przez czas nieokreślony, skoro sędzia ma podejmować czynności w sprawach przydzielonych mu do orzekania

w okresie wyznaczenia także po upływie okresu wyznaczenia. Z uwagi na deficyt treści normatywnej przepis ten pozwala także na cykliczne wyznaczanie sędziego do orzekania w innej Izbie na okres sześciu miesięcy po upływie kolejnych sześciu miesięcy orzekania w Izbie macierzystej. Ma to taki sam efekt, jakby sędzia został na stałe przeniesiony do innej izby bez swojej zgody, do czego ani Konstytucja RP, ani przepisy uSN nie upoważniają PPSN. Łamie to zasadę nieprzenoszalności sędziów statuowaną w art. 180 ust. 2 Konstytucji RP z uwagi na brak przesłanek określających sytuacje, kiedy oraz na jakich warunkach przedmiotowe wyznaczenie może nastąpić.

9. Ponadto, art. 35 § 3 uSN nie ogranicza uznaniowości PPSN, co pozwala PPSN na dowolne szykanowanie sędziego, który wydaje orzeczenia krytycznie oceniane przez PPSN, co z kolei godzi w zasadę niezawisłości sędziego określoną w art. 178 ust. 1 Konstytucji RP. Wyznaczenie do orzekania bez zgody sędziego narusza zasadę niezawisłości sędziowskiej, ponieważ może nakłaniać sędziego do podejmowania takich czynności orzeczniczych, które nie spotkają się z negatywną oceną PPSN (na ryzyko takie wskazano w wyroku TSUE z 6 października 2021 r., C-487/19 W. Ż., EU:C:2021:798 w odniesieniu do przeniesienia między wydziałami tego samego sądu).
10. W dalszej kolejności Sąd Najwyższy w obecnym składzie uwzględnił, że wyznaczenie do orzekania bez zgody sędziego na czas określony na podstawie art. 35 § 3 uSN prowadzi do naruszenia prawa do sądu w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 6 ust. 1 EKPCz, ponieważ obniża ogólny standard prawa do sądu z perspektywy obywatela przez pominięcie aspektu kompetencyjnego. Sąd właściwie obsadzony to także sąd kompetentny w danej dziedzinie.
11. Ponadto, przepis art. 35 § 3 uSN w zakresie, w którym zawiera unormowania odnoszące się do różnych i wzajemnie wykluczających się sytuacji opisanych powyżej w punkcie 2 uzasadnienia, narusza zasady poprawnej legislacji a przez to art. 2 Konstytucji RP.

12. Odnosząc się z kolei do art. 35 § 3 zdanie trzecie 3 uSN, Sąd Najwyższy stwierdził, że zawarty w tym fragmencie przepisu nakaz podejmowania przez sędziego Sądu Najwyższego wyznaczonego do orzekania w innej Izbie tego Sądu po zakończeniu wyznaczenia czynności w sprawach przydzielonych mu w tej Izbie do ich zakończenia, odnosi się wyłącznie do wypadku, gdy wyznaczenie to nastąpiło za zgodą sędziego, dzieląc tym samym stanowisko wyrażone już w powołanych powyżej w punkcie 3 uzasadnienia postanowieniach Sądu Najwyższego z 14 października 2025 r. Tylko taka wykładnia omawianego przepisu spełnia bowiem gwarancje ochronne wynikające z art. 180 Konstytucji RP, ograniczając do minimum stopień ingerencji art. 35 uSN w zasadę niezawisłości sędziowskiej i zasadę nieprzenoszalności sędziego. Przemawia za nią również wzgląd na znaczenie zgody sędziego na jego wyznaczenie go do orzekania w innej Izbie, która sama w sobie także stanowi przejaw takiego ograniczenia i której udzielenie przez niego na wyznaczenie do orzekania w innej Izbie może uzasadniać również obowiązek dokonywania, po zakończeniu wyznaczenia, czynności w sprawach przydzielonych mu w wyznaczonej Izbie do czasu ich zakończenia. Przepis art. 35 § 3 uSN, przewidując wyznaczenie sędziego do orzekania w innej Izbie za jego zgodą, wskazuje, że może to nastąpić na „czas określony”, a w przypadku wyznaczenia do orzekania w innej Izbie bez zgody sędziego stanowi o okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy w roku, jednak pamiętać należy, że słowo „czas” stanowi również synonim słowa „okres”, wobec czego zdanie trzecie w art. 35 § 3 uSN posługujące się sformułowaniem „po upływie okresu wyznaczenia” obejmuje także wypadek upływu czasu, na który nastąpiło wyznaczenie. Jest przy tym oczywiste, że w zdaniu pierwszym w § 3 art. 35 uSN użyte zostało słowo „czas” w znaczeniu „okres” ze względów językowych (uniknięcie niezręcznej zbitki „określony okres”). Odmienne podejście do wykładni art. 35 §3 uSN - zakładające, że powinność podejmowania czynności przez sędziego po zakończeniu wyznaczenia go do orzekania w innej Izbie rozciąga się także na wyznaczenie go bez jego zgody - powodowałaby, że przepis ten jawiłby

się jako niezgodny z powołanymi wyżej przepisami Konstytucji RP. Ponadto, odmienne - niż przyjął to Sąd Najwyższy w obecnym składzie – rozumienie art. 35 § 3 zdanie trzecie uSN wypaczałoby sens i znaczenie okresu ochronnego przewidzianego w zdaniu 2 tego przepisu, ponieważ prowadziłoby do przekroczenia granic ochronnych maksymalnego okresu wyznaczenia do orzekania w innej izbie Sądu Najwyższego.

13. Pomimo tego, że PPSN zarówno przed jak i po wydaniu zarządzenia nr 25/2023 nie występował do SSN Bohdana Bieńka o wyrażenie zgody na wyznaczenie do rozpoznania spraw w ICSN oraz niezależnie od tego, czy sprawy wyznaczone w wykonaniu tego zarządzenia mieszczą się w zakresie kompetencji merytorycznych tego sędziego, z uwagi na troskę o interes stron oraz dobro wymiaru sprawiedliwości, SSN Bohdan Bieńek wyraził w trakcie posiedzenia zgodę na rozpoznanie przydzielonych mu spraw. Zgoda taka – w obliczu niekonstytucyjności art. 35 § 3 uSN – nie jest jednak wystarczająca do uznania składu sądu ukonstytuowanego na podstawie samego zarządzenia PPSN nr 25/2023 za skład sądu ustanowiony zgodnie z ustawą, dlatego konieczne jest według Sądu Najwyższego w obecnym składzie zainicjowanie przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej procedury wyznaczenia Bohdana Bieńka do orzekania w tej konkretnej sprawie za jego zgodą.
14. Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

Bohdan Bieńek

Karol Weitz

Roman Trzaskowski

(R.N.)

[a.ł.]